

Desenvolupament d'una sortida al riu Sénia

Seminari “Rius per viure’ls”

Tortosa, 11 de març de 2009

Centre d'Informació del Parc Natural dels Ports a la comarca del Montsià

Sortides d'educació
ambiental:

- Els Ports
- El riu Sénia

Àmbits de treball

Nivells

Desenvolupament

- Entorn natural.
- Aprofitament de l'aigua.
- Cicle superior de Primària.
- Primer cicle de Secundària.
- (Segon cicle de Secundària)
- Recorregut circular pel riu Sénia.
- Divisió del grup en dos.
- Dos tipus de parades:
  - a) Pràctiques.
  - b) Descriptives.

Fitxes de camp per als alumnes

Educació ambiental

El riu Sénia, un riu que baixa dels Ports

Aquestes fitxes pertanyen a _____
del centre _____ de _____

Parc Natural dels Ports
Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient i Habitatge

TARRAGONA

Els rius són uns dels ecosistemes més fràgils del Mediterrani. En molts de casos estan malalts i, com nosaltres, en mostren els símptomes. Estudiem el riu Sénia per veure si es tracta d'un riu sa o no.

 L'AIGUA

Per començar...

Color:	☐ Transparent	☐ Tèrbol	☐ Fangós	☐ Blanquinós	☐ Gris	☐ _____
Olor:	☐ Ous podrits	☐ Amoníac	☐ Purins	☐ Claveguera	☐ Peix	☐ _____
Indicis de:	☐ Olis	☐ Escumes	☐ Impureses			

Transparència	Substrat del fons:	Observacions:
☐ Es veu el sector 1	☐ Fulles, branques, restes orgàniques	
☐ Es veu el sector 2	☐ Llims i fang (molt fi)	
☐ Es veu el sector 3	☐ Arena (fi)	
☐ Es veu el sector 4	☐ Graves (pedretes)	
Temperatura	☐ Còdols (pedres)	
°C	☐ Roques	
	☐ Artificial	

 ELEMENTS OBSERVATS

E	D	TERRES PRÒXIMES	E	D	RIBERES	CANAL FLUVIAL
		Indústria			Vora erosionada	Zona de corrent fort
		Conreus			Vora cimentada	Zona de corrent dèbil
		Ramats			Arbres	Zona embassada
		Extracció d'àrids			Arbusts	Illes
		Ciutats, urbanitzacions			Herbes	Salts d'aigua
		Zones d'esbarjo			Platges	Captacions d'aigua
		Abocador			Tallades d'arbres	Canals de reg
		Carretera			Runes	Explotació hidràulica
		Sèquia			Passeig fluvial	Sortida de col·lector
		Molí			Canals o sèquies	Ponts
		Pou			Edificis	Masses de plantes surant
		Restes arqueològiques			Zones inundades	

 PRESÈNCIA DE DEIXALLES

		Runa			Envasos de plàstic			Gens present	
		Pneumàtics			Ferralla		X	Poc present	
		Suro blanc			Paper i catrons		X	X	Gens present
		Llaunes			Vidre				Observacions:
		Fustes							
		Roba, sabates							
		Restes de cotxes							

ESTAT DE SALUT DEL RIU: ☐ Sa ☐ 1rs símptomes malaltia ☐ Dolent ☐ Greu

CAUSES:

Fitxes de camp per als alumnes

Aquí tens algun dels animals que viuen al riu Sénia. Completa les fitxes per tenir tota la informació.

Com es diu? _____

Es un...? ☐ Mamífer
☐ Amfibi
☐ Rèptil
☐ Au
☐ Invertebrat

Què menja? _____

per tant és un... _____

a més has de saber que...

Utilitza el bec llarg i afilat per a _____
Cria entre arbres i canyissars.
Al riu Sénia hi viu una panella que passa els hiverns, però no hi cria.
És l'ocell més gran que podem veure al riu Sénia.

Com es diu? _____

Es un...? ☐ Mamífer
☐ Amfibi
☐ Rèptil
☐ Au
☐ Invertebrat

Què menja? _____

per tant és un... _____

a més has de saber que...

Les lúdrigues ja no viuen al riu Sénia.
Li agraden les aigües netes, amb peix abundant.
També li agraden els crancs i si no n'hi ha d'autòctons, se menja els americans.
Sabries qui viu en un riu per la presència d'excrements damunt de les pedres.

Com es diu? _____

Es un...? ☐ Mamífer
☐ Amfibi
☐ Rèptil
☐ Au
☐ Invertebrat

Què menja? _____

per tant és un... _____

a més has de saber que...

Es de color gris i es troba en perill d'extinció.
Els seus enemics són la contaminació i el cranc de riu americà.
Al riu Sénia en queden molt pocs, només a les parts més altes d'alguns barrancs.
Viu amagat sota les pedres del riu.

Parc Natural
dels Ports

Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient
i Habitatge

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

Fitxes de camp per als monitors

El paisatge

El riu Sénia

La fauna del riu Sénia

El riu Sénia

Diferències

El riu Sénia

Comportament durant la sortida

Cicle
superior de
Primària

- Tenir cura de la seguretat pròpia i de la dels companys durant el recorregut de la sortida.
- Respectar l'entorn natural.

Primer cicle
de
Secundària

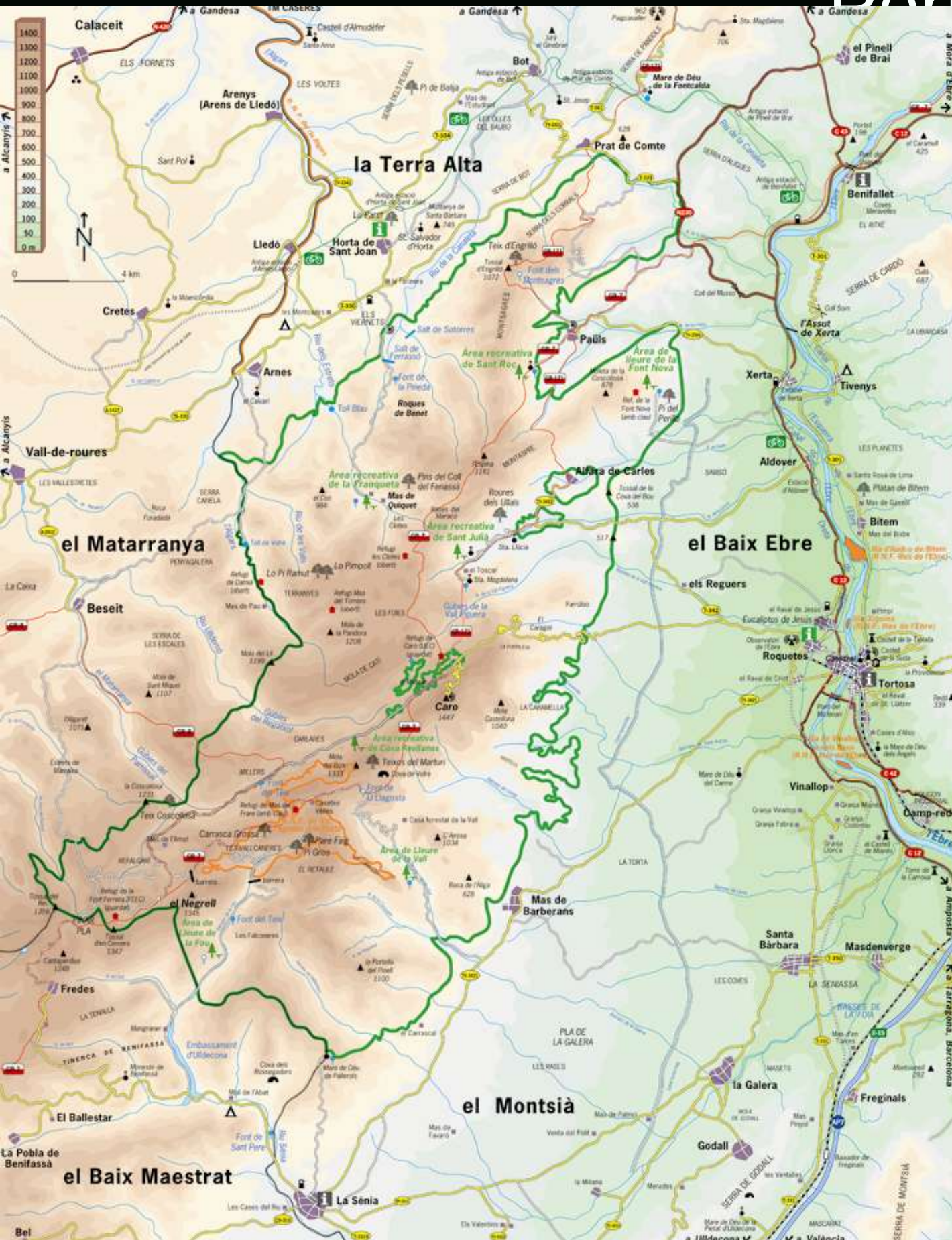
- Respectar l'entorn natural, fomentar la consciència sobre la fragilitat del medi fluvial i el respecte per totes les espècies que hi trobem.

Comencem la sortida

- Avaluació previa del nivell dels alumnes.

Situació geogràfica del riu Sénia, un riu que naix als Ports

Cicle superior de Primària

Conèixer on es troba el riu Sénia dins l'àmbit geogràfic del sud de Catalunya i del nord del País Valencià.

Primer cicle de Secundària

Situar el riu Sénia en l'àmbit del massís dels Ports i la Tinença de Benifassà.

El paisatge i els pisos de vegetació

Cicle superior de Primària = Primer cicle de

Secundària

Identificar els tipus de vegetació segons la seua situació i altitud on es troben.

Identificar el paisatge que hi ha a la zona, amb la finalitat de distingir els diferents ambients, com el bosc de ribera, els horts, les màquies i les zones de cultiu d'oliveres.

Relacionar i valorar la intervenció humana en el medi i les repercussions en el paisatge.

La transformació de les terrasses fluvials en zones per al cultiu (HORTS).

L'estat de salut dels rius. Treball amb bioindicadors

Cicle superior de Primària

- Utilitzar eines com el termòmetre, la lupa, safates, pinzes, guies i claus d'identificació.
- Identificar els macroinvertebrats més comuns del riu Sénia.
- Els macroinvertebrats bioindicadors de la qualitat de l'aigua.
- Observar i avaluar l'estat de l'aigua, del bosc de ribera i del mateix riu.

Primer cicle de Secundària

- Els macroinvertebrats segons l'estat de qualitat de les aigües.
- Observar i avaluar l'estat de l'aigua, del bosc de ribera i del mateix riu.
- Conèixer la fragilitat del medi fluvial i la necessitat de preservar els rius i els boscos de ribera.

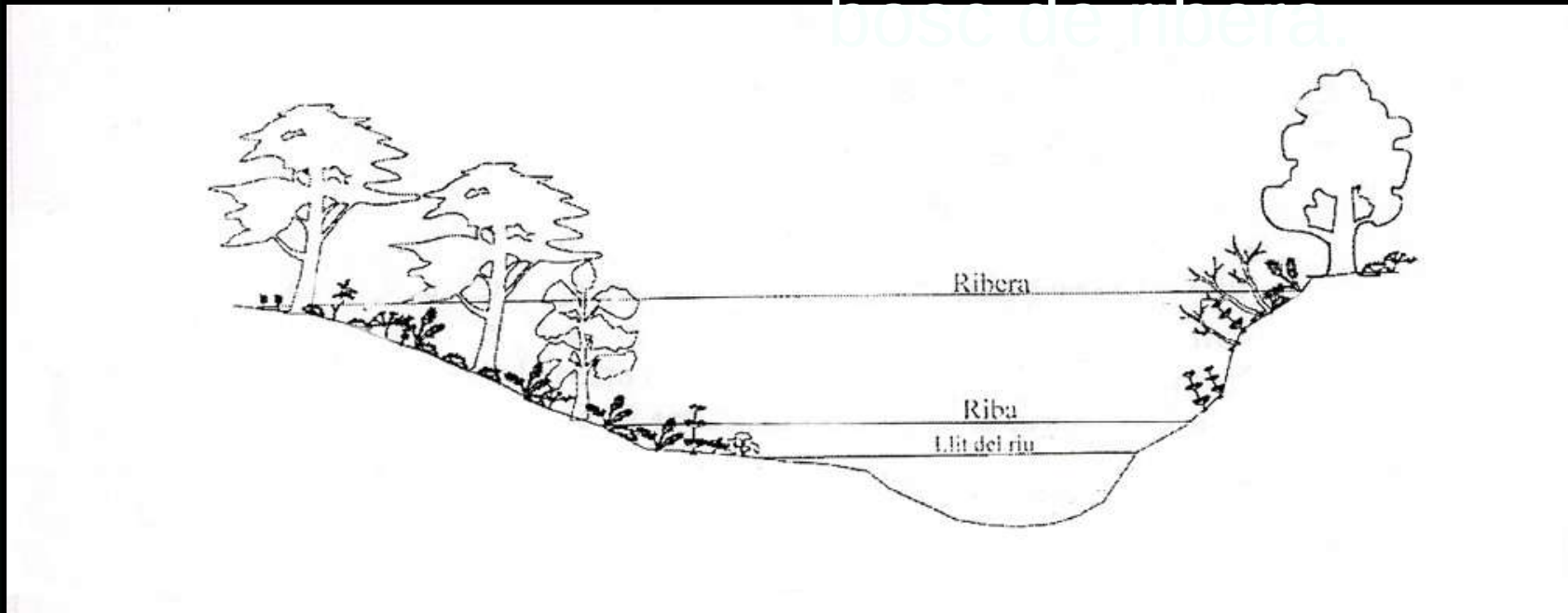
El bosc de ribera

Cicle superior de Primària

- Conèixer que és un bosc de ribera.

Primer cicle de Secundària

- Conèixer que és un bosc de ribera.
- Les funcions del bosc de ribera.
- Adaptacions de les plantes del bosc de ribera.

La fauna lligada als rius a través dels seus rastres

Cicle superior de Primària = Primer cicle de Secundària

- Identificar els rastres per relacionar a quin animal pertanyen.
- Descoberta de l'ecosistema aquàtic i terrestre proper a l'entorn fluvial.
- Conèixer les espècies al·lòctones i les problemàtiques que causen al damunt d'un ecosistema.

L'aprofitament humà dels rius: preses, sèquies i molins

Cicle superior de Primària = Primer cicle de Secundària

- Identificar els diferents aprofitaments que s'han donat des d'antany al riu Sénia.
- Conèixer el procés de captació de les aigües (peixeres o preses), el transport (sèquies) i l'utilització final als diferents enginyers hidràulics.
- Funcionament de la roda hidràulica vertical (fàbriques de paper) i la roda horitzontal (molins de farina).
- Aprofitaments actuals del riu i de l'aigua.

L'aigua, un recurs escàs ahir, avui i demà

Cicle superior de Primària = Primer cicle de Secundària

- Discutir i debatre sobre l'estat de l'aigua i la necessitat de la conservació d'un recurs molt escàs.
- Sensibilitzar-se envers de les problemàtiques que afecten a l'aigua com la contaminació, l'escassetat i el mal ús.
- Fomentar la protecció dels rius i dels boscos de ribera.

Altres conceptes

- El cicle de les plantes: flor, fruit i llavor.
- Els usos de les plantes.
- L'agricultura de la vora dels rius i el regadiu.
- Ús del riu com element d'esbarjo.
- La formació de la pedra tosca.
- Agressions al medi fluvial.
- Les deixalles als rius.

Moltes gràcies!

Tel. 647 90 90 47 / 636 01 40 36
correu@arabogues.com /
www.arabogues.com

c/ Sant Joan, 20 43560 La Sénia
(Montsià)